

III.

(Az edinburgi korona-ékszerekről és az árvaflakról.)

„A skót királyi ékszerek — mondja Sir Walter Scott, — miután a közönség szeme elől 1707-től kezdve el voltak zárva, végre valahára oda vannak téve, hol láthatják a kíváncsiak, s tisztelhetik azok, kik bennök e haza régi függetlenségének emlékeit látják.

Az edinburgi vár valódi királyi kastély ez ékszereknek. A világ legszebb városának hívják lakosai, (megfelelkezve Stockholmról) s nem egészen ok nélkül. A tengerparton elmosódó Granton és Leithig, s a tuloldali austrutheri partokig, az Arthurseat bérce, a sima tavak, a Carltonhill magaslata, a várost két részre szakasztó Princessgarden, mind egy harmóniába olvadnak a sziklafalakról.

Elfeledjük, hogy a költő, kinek szobra az utókor kegyeletét hirdeti lenn a völgyben, adóssággal küzdve halt el, hogy az a másik (Burns) a Highland borongós költője, életét mint az accisák egyszerű hivatalnoká töltötte el. A Carltonhill oldalán van mauzoleuma s emlékei közt ott van a hivatalos irat, mely a pálinkafőző üstjeért tesz újra panaszt. Szegény költő! be jó, hogy ha felülről nézzük a dolgokat, öröm és bú, gyönyör és szenvedés mind egybeolvadnak; gyémántnak és sárnak egymásba mosódnak színei. Ezért szükséges hát fölemelkedni, hogy bölcsek lehessünk s elfogulatlanul nézzünk lábunk alá.

Sir Walter Scott nem hiába dicsőíti a skót királyi ékszereket. Gyönyörűek igazán, s a régi függetlenség emlékei. Az ugyan már elmúlt, s most Anglia öre, a sárga oroszán ugyan csak ügyel rá, hogy föl ne ébredjen; s miért ébredne föl, ha nincs ok rá.

Az elhunyt yorki érsek, ki VII. János király utolsó férfi-ivadéka volt, III. György királyra hagyta mindazokat az ékszereket, melyek akkorig az ő családjá birtokában voltak. IV. Vilmos maga helyezteté el mindezeket az edinburgi várkastély korona-termében. A valódi korona-ékszereken kívül ott vannak még a következő nagyobb becsű ékszerek: az arany kard-rend nagy lánc, melyet Erzsébet angol királynő ajándékozott VI. János skót királynak, mint ama rend nagy mesterének; „Szent György,” e jelvénye aranyból, gazdagon emailozva, s gyémántokkal rakva ki, valószínűleg szintén VI. János király egykori birtoka; „Szent András,” e rend jelvénye, egyik oldalon a nevet viselő szent, onyxból, gyémántokkal rakva körül s a másik oldalon pedig titkos rugó alatt, a dán származású Anna királyné gyönyörű, miniature arcképe; egy rubin gyűrű, köröskörül szintén gyémántokkal, mely I. Károly király koronázási gyűrűje volt.

Ez ékszereknél azonban sokkal érdekesebbek a valódi korona-ékszerek: a korona, a kard és a pálea. A korona gyémántokkal, gyöngyökkel ékített két gazdag arany körből van összetéve, fölül tiarával összekötve, a mi fölött a kereszt áll. Tehát! hasonló a magyarhoz.

Kora is csaknem egy. A skótok mint a többi európai nemzet, korán kezdték jelvényekkel is kitüntetni uralkodóikat. Az első emlék ama korbeli, midőn az emlékezetes forradalom után, melyben Macbethet letették a trónról, s Malcolm Leanmort pedig Szent Márk napján a sconti apátságban 1057-ben megkoronázták, a Macduff családnak adván a királyi széket. Midőn I. Eduárd angol király Jánost letette trónjáról, valószínűleg a régi skót koronát is magával vitte, mint ez egy akkori okirat mellett abból is kitetszik, hogy Bruce Róbert 1306-ban kivíván a skót függetlenséget, nem volt mivel megkoronáztatni magát. A bannockburni 1317-ki csata után készült az alsó rész, a melynek modora csakugyan ennek nyomát viseli.

Ettől fogva a korona békében volt. Midőn VIII. Károly Franciaországban 1495-ben, V. Eduárd pedig Angolországban 1483-ban elkezték a császári formát használni koronáikon: nem maradt hátra Skócia sem. III. Jánostól kezdve földött koronával jelennek meg uralkodói. A kard V. János korából való, de nem az, melyet e király 1536 február 22-én kapott a pápától; a királyi pálea pedig még korábbi eredetű.

Fölösleges volna az ezutáni időkből mondani el egyet-mást. A korona mindenütt osztotta a nemzet sorsát, s bár Stuart Mária viszontagságos korában minden bajt elkerült, II. Károly zavaraiában 1651-ben Mareschall gróf kezébe került, ki azt a királyhoz ragaszkodó skót parlament rendeltére Dunnottan várába vitte. Oda követte nemsokára az ostromló republikánok serege is. A veszély legnagyobb perceiben végre is női eszély segített. Egy lelkész — James Grauger — neje látogatni menván föl a republikán vezér engedélyével a várba, Mareschall grófné férje tudta nélkül, nehogy az kényszerüljön bevallani, rábízta az ékszereket. Ez hozta ki a várból, s maga a tábornok segített neki, a kocsiára ülni. 1652-ben tehát a korona Kinneffben, egy egyszerű lelkész gondjai alatt elásva volt. A vár feladta magát, a gróft s nejét faggatva becsukták, s a gyöngye hölgy két év múlva börtönben halt meg, s csak halálos ágyán mondta meg a titkos férjének, ki szintén

tén hűségesen megőrizte azt. II. Károly visszatértevel mindent fölfedeztek, s az urak meg is kapták jutalmukat: uradalmakat, címeket, a pap pedig 2000 márkát. 1717-től kezdve senki sem látta az ékszereket, s már veszett híre kelt, midőn 1818-ban a parlament bizottságot küldött ki kutatni ez ügyben, a mely bizottság felfeszítettén a vastag ládát az akinburgi várkastély tróntermében, nagy lelki öröme, sértetlen állapotban találta meg mind a trónjelvényeket.

Akaratlanul is hosszadalmas voltam ez ékszereknél, mert hiszen ezeknek értékét nem a gyémánt és drágakövek adják meg, hanem a történelmi múlt, mely a népek szemében is szentté teszi. E varázserőnek, — igaza van egy szelleműs francia írónak, — sokkal nagyobb ereje van a monarchiák fentartásában, mint százannyiba kerülő szuronyverdőnek is. Különböznél mi volna az összekötő kapocs hatása, mely a korona gyémántját és az utca szennyét összeköti.

Feledtem egyet: a szív melegét, mely rokon-szenvet sugal alulról fölfelé és fölülről lefelé. „Mari királyné,” — mint a skótok nevezik, — a legillőlenebb királyné volt a skót trónon. Itt a várkastélyban szobáit, ott a tulsó oldalon a Holyrood palotában ama termeket mutatják, hol Rizziot, az énekest, védőnője lábaitól hurcolva el, gyilkolták meg az összeesküvők, élükön lord Darnley, később férje a királynénak, s mégis őt látjuk mindenütt. Mutatták az Antiquarian Societyben, aláírásait az okmányokon, s arcképen mindenütt. Meg kell jegyeznem, hogy egy hiteles arcképe 18 éves korából, midőn a francia trónörökös neje volt, sokkal szebb, mint az, melyet nálunk ismernek.

De szálljunk le a magas bástyafokról a völgybe, az ékszerektől oly ékszerekhez, melyeknek nincs tulajdonosuk. A Henot-Hospitálban árva fiúk neveltetnek: 180 gyönyörű árva gyermek, kikben nem gyönyörködik senki csak a jótékonyosság szelleme. 1628-tól 1660-ig építetté e házat Henot György, I. Jakab király aranyművese, kit Walter Scott egyik regénye tett halhatatlanná. Négyszögletes, nyolctornyos épület. Az építő Inigo Jones elég szép művet állított elő, korához képest. Gyönyörű kert közepén, mely játszóhelyül szolgál a gyermekeknek, emelkedik. Mindegyik oldalán a közepén s a két szögleten torony. Az egész épület teljesen négyszögletű; az udvar is épp olyan. Magassága kétemeletes. Kivülről a gót cirádákkal, és tornyaival inkább lovagvárnak nézne az ember.

Hanem mikor belép, látja, hogy a hálósobák egyszerűen vannak berendezve, 20—20 ágy minde-nik szobában, ugyanannyi mosdószekevény a mosdószobában. Itt asztal nincs, csak kefék és víz. A tanulószobák már kevésbé kényelmesek, s legkényelmelenebbek az egész osztályok tanulóhelyiségei, melyek igazán egész angol izléstelenséggel hánynak össze.

A gyermekek teljes ellátást, nevelést és oktatást kapnak. Ruházatuk is teljesen egyforma. Nekem egész hosszú sorát mondták el ama kitűnő embereknek, kik innen kerültek ki. Az egy Benthamot jegyeztem meg magamnak; a többi, úgy hiszem, érdemes kereskedő, sheriff vagy pap lett a környéken. De mindegy, elég, hogy becsületes, értelmes és derék emberek lettek.

Éppen egy óra tájban lehetett, s reggelihez készültek. Czukrozott málna volt a thea mellé fölrakva a hosszú asztalokon, s a fiúk már kívülről lesték a bent készülőket. Ugy látszott, teljesen meg voltak elégedve a reggeli prospektussal. Kérdeztem őket egyről-másról, s ugyancsak nekibátorodtak lassankint. Nem állok jót róla, hogy meg nem felezték volna velem reggelijüket is, vagy nem láttak volna szívesen, ha elfogadom a felügyelő szíves meghívását.

Szegény gyermekek! nekik is van otthonuk. Bizony áldott az emberi szív, mely nemesen dobog; s ha van valami, mi föltétlen megnyugvást ad, az csak a szív melegének öntudata lehet.

György Endre.

Fővárosi hírek.

* A szenvedőkhöz. A színházi szünet egy hetét Bodorffi Henrik, ismert dalművész, Monsummano-ban tölté, melynek csodabarlangjára először is Kossuth Lajos tette figyelmessé a csúzbán stb. szenvedő magyarokat. Akkor már elmondtuk, hogy mint lehet e Luccához közeleső gyógybarlanghoz jutni, s milyen ott az élelem és gyógy mód. Bodorffi egy hét alatt is igen meglepő gyógyulásoknak volt ottan szemtanúja. Egy porosz hadnagy, kinek jobb vállát Gravelotte-nál lőtték át s jobbkarját e miatt használni sem tudta, nyolc furdés után egészen kiépült. A lisaboni orosz követ mankón ment oda s tíz furdés után egészégesen utazott el. Egy mannheimi dohánygyáros, ki húsz éve süket s folytonos makacs hurutban szenvedt, két nap múlva már megszabadult hurutjától, hét furdó után pedig jobban is hallott valamivel. Egy dagadt lábú francia, kit cipelni kellett a barlangba, nyolc napi szolgálat után

minden segély nélkül ment szobájába vissza. Ezeket Bodorffi mind látta, minélfogva lapunk után ajánlja e csodás gyógyhelyet a szenvedők figyelmébe. Oly szavahihető ember ő, kinek adatain nem lehet kételkedni. Mint mondja, az életmód kényelmes. A reggeli kávé, sajt és fehér kenyérből áll, a villásreggeli d. e. 11 órakor három ételből s egy üveg vörös borból, az ebéd pedig d. u. ötórát-öt-hét óráig ételből s egy üveg borból. A ki az intézet fürdőruháit használni akarja, nyaktól bokáig érő flanel inggel, egyszerű bórnapuccsal s a szobai utóizzadáshoz igen vastag flanel csuklyás inggel lássa el magát. Bevégzett kúra után az orvosnak, valamint a szolgaszemélyzetnek is, csak tíz frankot szoktak adni. A ki levelet akar írni, cimezze így: „a Monsummano in Toscana,” Signor Cap. Francesco Nencini Giusti-hoz, ki a gyógyhely főigazgatója, vagy Dott. Cav. Odvardo Turchetti főorvoshoz. Franciául is lehet írni.

* A trieszti Lloyd-társulat igazgatósága e hó 3-dikáról értesíté a mehádiai nagygyűlés elnökségét, hogy szívesen ad fele árú utijegyeket a galatz-konstantinápolyi s a várna-konstantinápolyi vonalokon és vissza; valamint Konstantinápolytól Triesztig a tengeren, Görögországot érintve. A kik e nagy kirándulásban részt akarnak venni, utlevéllel lássák el magukat. A pestiek a városkapitányság útján eszközölhetik.

* A nemzeti színház új idénye szombaton kezdődik, tán a „Faust”-tal vagy „Rigoletto”-val. Egy darabig csak „Lucrezia,” „Ernani,” s más ily kisebb személyzetű dalművekhez lesz szerencsénk, mivel Paulin és Balázsné asszonyok szabadságideje csak e hó közepén telik le, s amaz Bécsben énekel, emez pedig egy keleti tengeri fürdőben, (Doberanban, Mecklenburgban,) időz, hol egy jótékony célú hangversenyben köztetszés mellett énekel. Ellinger a kreuznachi fürdőből hazaérkezett, de mint az „Ung. Lloyd” írja, augusztus elején 10—12 betegségi bizonyítvány érkezett az igazgatósághoz, az illető személyek megjelenése helyett. Ily körülmények közt fen lehet-e tartani a szünetet? A bérlek zúgnak, és pedig méltán, mert ők augusztus elsejétől béreltek; a lapok persze mindenért az igazgatót teszik felelőssé; az igazgató pedig hogyan fogdossa össze azokat, kik távol földeken járnak, nehezen akarván hazajönni a munkához? Mondják, hogy egy-kettőt bepörölnek. A drámai személyzet általán véve nagyobb pontosság által tűnik ki. Például az aradi társaság teljesen itt volt együtt a kitűzött napra, de mig a dráma és opera együtt van, addig egyik a másik nélkül nem kezdi meg az előadásokat.

* Jó hír. Az új dalszínház terve kész, s a mint hallatszik, három év múlva már állni fog, még pedig nem a sugár-út sarkán akarják építeni, (mint eddig tervezték,) hanem a váci-út és Erzsébet-tér szögletén, a mi szintén kitűnő hely. E miatt persze egy pár házat meg kell drága áron venni, de hát máshol is nagy pénzbe kerülne a telek.

* A hivatalos lapból. Olteanu János lugosi püspök a Lipót-rend lovagkeresztjével diszítettett föl. — Tallián Ede légrádi plébános és Matunci Márton zágábi főreáltanodai igazgató zágábi kano-noknak neveztettek ki. — Király Ó Felsége Somogyban a nyimi kath. iskola építésére 150 ftot, Arvában pedig az alsó-kubini izraelita iskolára 500 ft segélyt adományozott. — A közoktatási miniszter köszönetet nyilvánítt Sándor Mór grófnak, ki háromrózsai pusztáján iskolaházat és tanítólakot építtetett, faiskolakertről s a tanító tisztés ellátásáról is gondoskodott.

* A roncsoló toroklob — a budai főorvos jelentése szerint — június három hetében 14 gyermeket s azóta is a vízi városban négyet ragadt el. Ez veszélyes és ragályos nyavalya, mely 1868-ban mutatkozott először a fővárosban. Törökországból veszi eredetét. Latin neve diphtheritis. Meglepi a nagyokat is, de főleg a gyermekeket pusztítja. Gyakran egész családokat öl ki. Ezért az ily beteget rögtön el kell különíteni, s ha lehet, kórházba küldeni, aztán a levegőt chlormészszel s a szobapadozatot vasgálic-oldattal fertőztetniteni. Ily beteget vagy hallott látogatni nem kell. Orvos érkezéig a beteg melegen tartandó s baja herbatheával enyhítendő. A legnagyobb baj azonban, hogy ez a betegség is oly jelentéktelenül kezdődik (bágyadtsággal, nehézséggel) miképp szomorú kimenetelét gyanítani sem lehet.

* Vajda János költeményei, melyeket a Kisfaludy-Társaság ad ki, e napokban megjelennek. Megjelenik továbbá a „Margit-sziget” ama földrajzi könyve is, melyet Török Kálmán igen érdekesen, s szép helyhez méltólag írt meg. Az „Athenaeum” állítá ki díszesen, képekkel.

* A tanáregyleti gyűlésen, melynek megnyitására Pauler miniszter is jelen volt, Volf György tanár érdekes előadást tartott az ifjúsági véderő, mint oly intézvény ellen, mely e fiúkra káros hatású, elvonva őket a tanulástól és iskolai ellenőrzés alól, civakodásra szoktatva, stb. A tanárok helyeslék e felfogást, s a tornázás mellett, (mely a katonai ügyes-